

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΕ
e-πίκαιρα νομικής πληροφορικής

Επιμ.: Κωνσταντίνος Π. Θεοδωρίδης

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά X (Twitter)

Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ψηφιακής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθορίζει ένα νέο πρότυπο, άνευ προηγουμένου, για τη λογοδοσία των διαδικτυακών πλατφορμών όσον αφορά την παραπληροφόρηση, το παράνομο περιεχόμενο, όπως η παράνομη ρητορική μίσους, και άλλους κοινωνικούς κινδύνους. Περιλαμβάνει γενικές αρχές και ισχυρές εγγυήσεις για την ελευθερία της έκφρασης και άλλα δικαιώματα των χρηστών. Στις 25 Απριλίου 2023, η Επιτροπή είχε χαρακτηρίσει 19 πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες (VLOP) και πολύ μεγάλες μηχανές αναζήτησης (VLSE), με βάση το γεγονός ότι ο αριθμός των χρηστών τους ξεπερνούσε τα 45 εκατομμύρια, ήτοι το 10% του πληθυσμού της Ένωσης. Οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να συμμορφώνονται με το πλήρες σύνολο των διατάξεων που θέσπισε η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες από τα τέλη Αυγούστου του 2023.

Στις αρχές Οκτωβρίου 2023, οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έστειλαν επίσημα στο X (πρώην Twitter) αίτημα παροχής πληροφοριών στο πλαίσιο της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA). Το αίτημα αυτό βασίζεται στις υποδείξεις που έλαβαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής σχετικά με την εικαζόμενη διάδοση παράνομου περιεχομένου και παραπληροφόρησης, ιδίως τη διάδοση τρομοκρατικού και βίαιου περιεχομένου και ρητορικής μίσους. Με βάση την προκαταρκτική έρευνα που διεξήχθη όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τη διάδοση παράνομου περιεχομένου στο πλαίσιο των τρομοκρατικών επιθέσεων της Χαμάς κατά του Ισραήλ, η Επιτροπή αποφάσισε, περί τα μέσα Δεκεμβρίου 2023, να κινήσει επίσημη διαδικασία επί παραβάσει κατά του X βάσει της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες.

Η διαδικασία θα επικεντρωθεί στους ακόλουθους τομείς:

– Τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες όσον αφορά την καταπολέμηση της διάδοσης παράνομου περιεχομένου στην ΕΕ, ιδίως σε σχέση με την εκτίμηση κινδύνου και τα μέτρα περιορισμού που λαμβάνει το X για την καταπολέμηση της διάδοσης παράνομου περιεχομένου στην ΕΕ, καθώς και τη λειτουργία του μηχανισμού ειδοποίησης και δράσης για παράνομο περιεχόμενο στην ΕΕ που ορίζει η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, μεταξύ άλλων λαμβανομένων υπόψη των πόρων που διαθέτει το X για έλεγχο περιεχομένου.

– Την αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνονται για την καταπολέμηση της χειραγώγησης των πληροφοριών στην πλατφόρμα, ιδίως την αποτελεσματικότητα του λεγόμενου συστήματος «σημειώσεων της κοινότητας» του X στην ΕΕ και την αποτελεσματικότητα των σχετικών πολιτικών για τον περιορισμό των κινδύνων όσον αφορά τον πολιτικό λόγο και τις εκλογικές διαδικασίες.

– Τα μέτρα που λαμβάνει το X για να ενισχύσει τη διαφάνεια της πλατφόρμας του. Η έρευνα αφορά υπόνοιες για παραλείψεις όσον αφορά την παροχή πρόσβασης στους ερευνητές στα δημοσίως προσβάσιμα δεδομένα του X, όπως ορίζει το άρθρο 40 της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες, καθώς και παραλείψεις όσον αφορά το αποθετήριο διαφημίσεων του X.

– Υπόνοια για παραπλανητικό σχεδιασμό της διεπαφής χρήστη, ιδίως σε σχέση με τις σημάνσεις ελέγχου που συνδέονται με ορισμένα συνδρομητικά προϊόντα, τις λεγόμενες μπλε σημάνσεις.

Αν αποδειχθούν, οι παραλείψεις αυτές θα συνιστούν παραβάσεις του άρθρου 34 παρ. 1 και 2, του άρθρου 35 παρ. 1, του άρθρου 16 παρ. 5 και 6, του άρθρου 25 παρ. 1, του άρθρου 39 και του άρθρου 40 παρ. 12 της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες. Η Επιτροπή θα διεξαγάγει

στη συνέχεια διεξοδική έρευνα κατά προτεραιότητα. Η κίνηση επίσημης διαδικασίας επί παραβάσει δεν προδικάζει την έκβασή της.

Πρόκειται για την πρώτη επίσημη διαδικασία που κινείται από την Επιτροπή για την επιβολή του πρώτου οριζόντιου πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ για την ευθύνη των διαδικτυακών πλατφορμών, μόλις 3 χρόνια από την υποβολή της σχετικής πρότασης από την Επιτροπή.

Σχετικά links:

Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2065>

Βλ. επίσης:

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/policies/dsa-vlops>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/QANDA_20_2348

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/policies/dsa-enforcement>

Νέες ψηφιακές υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας

Από τα τέλη Οκτωβρίου 2023, οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να αιτούνται και να παραλαμβάνουν ηλεκτρονικά αντίγραφα από τα Βιβλία-Έντυπα της Ελληνικής Αστυνομίας, να υποβάλουν ένσταση για παράβαση που έχει βεβαιωθεί, καθώς και να υποβάλουν καταγγελία για οικονομικά εγκλήματα, μέσω του gov.gr. Συνολικά πρόκειται για έξι νέες υπηρεσίες, οι οποίες τέθηκαν σε παραγωγική λειτουργία ύστερα από την Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Προστασίας του Πολίτη.

Πιο συγκεκριμένα οι υπηρεσίες που παρέχονται πλέον μέσω του gov.gr είναι:

- Υποβολή ένστασης επί πράξης βεβαίωσης παράβασης
- Υποβολή καταγγελιών οικονομικών εγκλημάτων (Επώνυμη ή Ανώνυμη)
- Αντίγραφο δελτίο οδικού τροχαίου ατυχήματος υλικών ζημιών
- Αντίγραφο ημερήσιου δελτίο οχήματος ΕΛ.ΑΣ.
- Αντίγραφο τηλεφωνικής κλήσης στην Άμεση Δράση
- Αντίγραφο πράξης βεβαίωσης παράβασης

Οι πολίτες μπορούν με τρόπο φιλικό και απλό να υποβάλλουν αίτηση, ένσταση ή καταγγελία ηλεκτρονικά μέσω του gov.gr, στην αρμόδια Υπηρεσία της Ελληνικής Αστυνομίας, αφού συνδεθούν με κωδικούς Taxisnet ή web banking. Συγχρόνως, μέσα από τις ηλεκτρονικές θυρίδες του gov.gr που έχουν αποδοθεί στις υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. μπορούν άμεσα, με ακρίβεια και διαφάνεια, να παρακολουθούν την πορεία του αιτήματός τους, χωρίς να χρειάζεται να επισκεφθούν καμία υπηρεσία.

Μετά την ολοκλήρωση της επεξεργασίας του αιτήματος από την ΕΛ.ΑΣ., το αντίγραφο αποστέλλεται ηλεκτρονικά στη θυρίδα του πολίτη στο my.gov.gr, ο οποίος ταυτόχρονα ειδοποιείται με μήνυμα στο κινητό του τηλέφωνο (SMS) και μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail). Επισημαίνεται ότι το αντίγραφο ενσωματώνει όλα τα χαρακτηριστικά εγκυρότητας (Κωδικός QR, Κωδικό επαλήθευσης, προηγμένη ηλεκτρονική σφραγίδα της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης του Δημοσίου) και μπορεί να προσκομιστεί για κάθε νόμιμη χρήση. Τα στοιχεία του πολίτη για την υποβολή αίτησης, ένστασης ή καταγγελίας αντλούνται αυτόματα από το Κέντρο Διαλειτουργικότητας της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη των υπηρεσιών πραγματοποιήθηκαν από την Ελληνική Αστυνομία, τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής

Διακυβέρνησης και το Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (ΕΔΥΤΕ ΑΕ – GRNET) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Σχετικά links:

<https://mindigital.gr/archives/5548>

ΔΕΕ: υποχρεώσεις παρόχου για παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο

Στις 9 Νοεμβρίου 2023, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) έκρινε ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επιβάλλει γενικές και αφηρημένες υποχρεώσεις σε πάροχο πλατφόρμας επικοινωνίας που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, καθόσον τέτοια εθνική προσέγγιση αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης το οποίο εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας μέσω της αρχής του ελέγχου στο κράτος μέλος καταγωγής της συγκεκριμένης υπηρεσίας.

Το 2021, η Αυστρία θέσπισε νόμο ο οποίος υποχρεώνει τους ημεδαπούς και αλλοδαπούς παρόχους πλατφορμών επικοινωνίας να δημιουργήσουν μηχανισμούς αναγγελίας και ελέγχου του εικαζόμενου παράνομου περιεχομένου. Ο νόμος αυτός προβλέπει επίσης τακτική και διαφανή δημοσίευση των αναφορών παράνομου περιεχομένου. Η συμμόρφωση προς τις διατάξεις του νόμου διασφαλίζεται από διοικητική αρχή, η οποία μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα μέχρι 10 εκατ. ευρώ.

Η Google Ireland, η Meta Platforms Ireland και η TikTok, τρεις πλατφόρμες εγκατεστημένες στην Ιρλανδία, υποστηρίζουν ότι ο αυστριακός νόμος αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης και, συγκεκριμένα, στην Οδηγία για τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας.

Το Δικαστήριο, στο οποίο υποβλήθηκαν ερωτήματα από αυστριακό δικαστήριο, υπενθυμίζει τον σκοπό της Οδηγίας: θέσπιση νομικού πλαισίου για την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας μεταξύ των κρατών μελών. Υπό το πρίσμα αυτό, η Οδηγία καταργεί, μέσω της αρχής του ελέγχου στο κράτος μέλος καταγωγής, τα εμπόδια τα οποία οφείλονται στα διαφορετικά εθνικά καθεστάτα που ισχύουν για τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας.

Είναι αληθές ότι, υπό αυστηρές προϋποθέσεις και σε ειδικές περιπτώσεις, τα λοιπά κράτη μέλη πλην του κράτους μέλους καταγωγής της επίμαχης υπηρεσίας μπορούν όντως να λαμβάνουν μέτρα για να διασφαλίσουν τη δημόσια τάξη, την προστασία της δημόσιας υγείας, τη δημόσια ασφάλεια ή την προστασία των καταναλωτών. Οι συγκεκριμένες αυτές παρεκκλίσεις πρέπει να κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο κράτος μέλος καταγωγής.

Ωστόσο, τα λοιπά κράτη μέλη πλην του κράτους μέλους καταγωγής της επίμαχης υπηρεσίας δεν μπορούν να θεσπίζουν μέτρα γενικού και αφηρημένου χαρακτήρα που εφαρμόζονται αδιακρίτως σε κάθε φορέα παροχής μιας κατηγορίας υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Ως αδιακρίτως εφαρμοζόμενα νοούνται τα μέτρα που ισχύουν τόσο για τους φορείς παροχής υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένοι στο κράτος μέλος που τα θεσπίζει όσο και για τους φορείς παροχής υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη.

Πράγματι, τυχόν αποδοχή της δυνατότητας των λοιπών κρατών μελών να επιβάλλουν τέτοιες γενικές και αφηρημένες υποχρεώσεις θα έθετε υπό αμφισβήτηση την αρχή του ελέγχου στο κράτος μέλος καταγωγής της επίμαχης υπηρεσίας, αρχή στην οποία στηρίζεται η Οδηγία. Εάν επιτρεπόταν στο κράτος μέλος προορισμού (εν προκειμένω, στην Αυστρία) η λήψη τέτοιων μέτρων, θα θιγόταν η ρυθμιστική αρμοδιότητα του κράτους μέλους καταγωγής (εν προκειμένω, της Ιρλανδίας). Περαιτέρω, θα υπονομευόταν η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών και θα θιγόταν η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Επιπλέον, οι πλατφόρμες επικοινωνίας θα υπάγονταν σε περισσότερες διαφορετικές νομοθεσίες, γεγονός που συνιστά επίσης παραβίαση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και, ως εκ τούτου, θίγει την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Σχετικά links:

Η σχετική απόφαση C-376/22:

<https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-376/22>

Data Act: Κανονισμός της ΕΕ για τα δεδομένα

Για να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση πρωτοπόρος σε μια κοινωνία που βασίζεται στα δεδομένα, το Συμβούλιο της ΕΕ εξέδωσε, τον Δεκέμβριο του 2023, νέο Κανονισμό για εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (Κανονισμός για τα δεδομένα). Ο Κανονισμός για τα δεδομένα υποχρεώνει τους κατασκευαστές και τους παρόχους υπηρεσιών να επιτρέπουν στους χρήστες τους, είτε πρόκειται για εταιρείες είτε για ιδιώτες, να έχουν πρόσβαση και να επαναχρησιμοποιούν τα δεδομένα που παράγονται από τη χρήση των προϊόντων ή των υπηρεσιών τους, από τις μηχανές καφέ έως τις ανεμογεννήτριες. Επιτρέπει επίσης στους χρήστες να ανταλλάσσουν τα εν λόγω δεδομένα με τρίτους – για παράδειγμα, οι ιδιοκτήτες αυτοκινήτων θα μπορούν να επιλέγουν στο μέλλον να ανταλλάσσουν ορισμένα δεδομένα οχημάτων με μηχανικό ή με την ασφαλιστική τους εταιρεία.

Ο Κανονισμός καθορίζει νέους κανόνες σχετικά με το ποιος μπορεί να χρησιμοποιεί και να έχει πρόσβαση σε δεδομένα που παράγονται στην ΕΕ σε όλους τους οικονομικούς τομείς. Στοχεύει στα εξής:

- διασφάλιση δίκαιης κατανομής της αξίας από τα δεδομένα μεταξύ των παραγόντων του ψηφιακού περιβάλλοντος
- τόνωση μιας ανταγωνιστικής αγοράς δεδομένων
- δημιουργία ευκαιριών για καινοτομία βασιζόμενη στα δεδομένα και
- μεγαλύτερη πρόσβαση στα δεδομένα για όλους.

Ο νέος Κανονισμός αποσκοπεί επίσης να διευκολύνει την αλλαγή μεταξύ παρόχων υπηρεσιών επεξεργασίας δεδομένων, θέτει σε εφαρμογή διασφαλίσεις κατά της παράνομης διαβίβασης δεδομένων και προβλέπει την ανάπτυξη προτύπων διαλειτουργικότητας για την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων μεταξύ τομέων.

Ο Κανονισμός για τα δεδομένα θα εξασφαλίσει για τα άτομα και τις επιχειρήσεις μεγαλύτερο έλεγχο των δεδομένων τους μέσω ενός ενισχυμένου δικαιώματος φορητότητας, αντιγράφοντας ή μεταφέροντας εύκολα δεδομένα από διάφορες υπηρεσίες, όταν τα δεδομένα παράγονται μέσω έξυπνων αντικειμένων, μηχανών και συσκευών. Ο νέος Κανονισμός θα ενδυναμώσει καταναλωτές και επιχειρήσεις, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να έχουν λόγο για τη χρήση των δεδομένων που παράγονται από τα συνδεδεμένα προϊόντα τους.

Ο νέος Κανονισμός θα επιτρέπει στους χρήστες συνδεδεμένων συσκευών, οι οποίες ποικίλλουν από έξυπνες οικιακές συσκευές έως έξυπνα βιομηχανικά μηχανήματα, να έχουν πρόσβαση σε δεδομένα που παράγονται από τη χρήση που κάνουν οι εν λόγω χρήστες και τα οποία συλλέγονται συχνά αποκλειστικά από τους κατασκευαστές και τους παρόχους υπηρεσιών.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τα δεδομένα του διαδικτύου των πραγμάτων (IoT), ο νέος Κανονισμός δίνει κυρίως έμφαση στις λειτουργικές δυνατότητες των δεδομένων που συλλέγονται από συνδεδεμένα προϊόντα και όχι από τα ίδια τα προϊόντα. Εισάγει τη διάκριση μεταξύ «δεδομένων προϊόντος» και «δεδομένων συναφούς υπηρεσίας», από τα οποία μπορούν να ανταλλάσσονται άμεσα διαθέσιμα δεδομένα.

Ο νέος Κανονισμός διασφαλίζει επαρκές επίπεδο προστασίας του εμπορικού απορρήτου και των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, σε συνδυασμό με τις σχετικές διασφαλίσεις έναντι πιθανής καταχρηστικής συμπεριφοράς. Παράλληλα με την προώθηση της κοινοχρησίας δεδομένων, ο νέος Κανονισμός αποσκοπεί στη στήριξη της βιομηχανίας της

ΕΕ, παρέχοντας παράλληλα διασφαλίσεις για εξαιρετικές περιστάσεις και μηχανισμούς επίλυσης διαφορών.

Ο νέος Κανονισμός περιλαμβάνει μέτρα για την πρόληψη της κατάχρησης συμβατικών ανισορροπιών στις συμβάσεις κοινοχρησίας δεδομένων λόγω καταχρηστικών συμβατικών ρητρών που επιβάλλονται από συμβαλλόμενο μέρος με σημαντικά ισχυρότερη διαπραγματευτική θέση. Τα μέτρα αυτά θα προστατεύσουν τις εταιρείες της ΕΕ από αθέμιτες συμφωνίες και θα δώσουν στις ΜΜΕ μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών. Επιπλέον, το κείμενο του Κανονισμού παρέχει πρόσθετη καθοδήγηση από την Επιτροπή σχετικά με την εύλογη αποζημίωση των επιχειρήσεων για τη διάθεση των δεδομένων.

Ο Κανονισμός παρέχει τα μέσα ώστε οι φορείς του δημόσιου τομέα, η Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τα όργανα της ΕΕ να έχουν πρόσβαση και να χρησιμοποιούν τα δεδομένα που βρίσκονται στην κατοχή του ιδιωτικού τομέα και τα οποία είναι απαραίτητα σε εξαιρετικές περιστάσεις, ιδίως σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης σε τομείς δημόσιου συμφέροντος, όπως πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές, ή για την εκπλήρωση καθήκοντος δημόσιου συμφέροντος.

Σε ό,τι αφορά τα σχετικά αιτήματα πρόσβασης σε δεδομένα στο πλαίσιο «από επιχειρήσεις σε κυβερνήσεις», ο νέος Κανονισμός προβλέπει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα κοινοποιούνται μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις, όπως φυσική καταστροφή, πανδημία, ή τρομοκρατική επίθεση, και εάν τα απαιτούμενα δεδομένα δεν είναι προσβάσιμα με άλλον τρόπο. Οι πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις θα διαθέτουν επίσης τα δεδομένα τους σε τέτοιες περιπτώσεις και θα αποζημιώνονται.

Ο νέος Κανονισμός θα επιτρέψει στους καταναλωτές να μετακινούνται εύκολα από έναν πάροχο υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους σε άλλον. Έχουν επίσης θεσπιστεί διασφαλίσεις κατά των παράνομων διαβιβάσεων δεδομένων, όπως πρότυπα διαλειτουργικότητας για την κοινοχρησία και την επεξεργασία δεδομένων. Τέλος, ο νέος Κανονισμός αναμένεται ότι θα μπορεί να καταστήσει την εξυπηρέτηση μετά την πώληση ορισμένων συσκευών φθηνότερη και αποτελεσματικότερη.

Ο νέος Κανονισμός διατηρεί την ευελιξία των κρατών μελών να οργανώνουν τα καθήκοντα εφαρμογής και επιβολής σε εθνικό επίπεδο. Η συντονιστική αρχή, στα κράτη μέλη όπου θα απαιτηθεί αυτός ο συντονιστικός ρόλος, θα ενεργεί ως ενιαίο σημείο επαφής και θα επισημαίνεται ως «συντονιστής δεδομένων».

Σχετικά links:

Ο Κανονισμός 2023/2854 για τα δεδομένα:

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202302854

Πολιτική συμφωνία στην ΕΕ σχετικά με την πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη

Τα δυναμικά οφέλη της τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) για τις κοινωνίες μας είναι πολλαπλά, από τη βελτιωμένη ιατρική περίθαλψη έως την καλύτερη εκπαίδευση. Η ΕΕ, αντιμετωπίζοντας την ταχεία τεχνολογική ανάπτυξη της ΤΝ, αποφάσισε να δράσει ως ενιαίο σύνολο για να αξιοποιήσει αυτές τις ευκαιρίες. Εδώ και χρόνια, η Επιτροπή διευκολύνει και ενισχύει τη συνεργασία στον τομέα της ΤΝ σε ολόκληρη την ΕΕ προκειμένου να τονώσει την ανταγωνιστικότητά της και να εγγυηθεί την ύπαρξη εμπιστοσύνης με βάση τις ενωσιακές αξίες. Στις 9 Δεκεμβρίου 2023, επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη.

Η πράξη της ΕΕ για την ΤΝ είναι το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθέτημα για την ΤΝ παγκοσμίως. Αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των κινδύνων για την υγεία, την ασφάλεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ο Κανονισμός αυτός προστατεύει επίσης τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και το περιβάλλον.

Οι νέοι κανόνες θα εφαρμόζονται άμεσα και με ενιαίο τρόπο σε όλα τα κράτη μέλη με βάση έναν διαχρονικό ορισμό της τεχνητής νοημοσύνης. Οι εν λόγω κανόνες ακολουθούν μια προσέγγιση με βάση τον κίνδυνο:

– Ελάχιστος κίνδυνος: Η συντριπτική πλειονότητα των συστημάτων ΤΝ εμπίπτουν στην κατηγορία του ελάχιστου κινδύνου. Οι εφαρμογές ελάχιστου κινδύνου – όπως τα συστήματα συστάσεων ή τα φίλτρα ανεπιθύμητης αλληλογραφίας που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη – εξαιρούνται και δεν έχουν υποχρεώσεις, καθώς τα συστήματα αυτά ενέχουν ελάχιστο ή μηδενικό κίνδυνο για τα δικαιώματα ή την ασφάλεια των πολιτών. Οι εταιρείες μπορούν, ωστόσο, να δεσμεύονται οικειοθελώς από πρόσθετους κώδικες δεοντολογίας για τα εν λόγω συστήματα ΤΝ.

– Υψηλός κίνδυνος: Τα συστήματα ΤΝ που χαρακτηρίζονται υψηλού κινδύνου θα πρέπει να πληρούν αυστηρές απαιτήσεις – π.χ. συστήματα μετριάσμου του κινδύνου, υψηλή ποιότητα συνόλων δεδομένων, καταγραφή δραστηριοτήτων, λεπτομερή τεκμηρίωση, σαφή πληροφόρηση για τους χρήστες, ανθρώπινη εποπτεία και υψηλό επίπεδο αξιοπιστίας, ακρίβειας και κυβερνοασφάλειας. Τα ρυθμιστικά δοκιμαστήρια θα προαγάγουν την υπεύθυνη καινοτομία και την ανάπτυξη συμμορφούμενων συστημάτων ΤΝ.

Παραδείγματα τέτοιων συστημάτων ΤΝ υψηλού κινδύνου είναι ορισμένες υποδομές ζωτικής σημασίας, π.χ. στους τομείς του νερού, του αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας, των ιατροτεχνολογικών προϊόντων, των συστημάτων για τον καθορισμό της πρόσβασης σε εκπαιδευτικά ιδρύματα ή για την πρόσληψη εργαζομένων ή ορισμένων συστημάτων που χρησιμοποιούνται στο πεδίο της επιβολής του νόμου, του ελέγχου των συνόρων, της απονομής δικαιοσύνης και των δημοκρατικών διαδικασιών. Επίσης, υψηλού κινδύνου θεωρούνται και τα συστήματα βιομετρικής ταυτοποίησης, κατηγοριοποίησης προσώπων και αναγνώρισης συναισθημάτων.

– Μη αποδεκτός κίνδυνος: Τα συστήματα ΤΝ που θεωρείται ότι συνιστούν σαφή απειλή για τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων θα απαγορεύονται. Εδώ περιλαμβάνονται τα συστήματα ή οι εφαρμογές ΤΝ που χειραγωγούν την ανθρώπινη συμπεριφορά για να παρακάμψουν την ελεύθερη βούληση των χρηστών και των χρηστριών, όπως τα παιχνίδια με φωνητικό βοήθ που παροτρύνουν ανηλίκους σε επικίνδυνη συμπεριφορά ή τα συστήματα που επιτρέπουν την «κοινωνική βαθμολόγηση» από κυβερνήσεις και εταιρείες, καθώς και ορισμένες εφαρμογές προληπτικής αστυνόμευσης. Επίσης, ορισμένες χρήσεις βιομετρικών συστημάτων θα απαγορεύονται, όπως, για παράδειγμα, τα συστήματα αναγνώρισης συναισθημάτων που χρησιμοποιούνται σε χώρους εργασίας, καθώς και ορισμένα συστήματα κατηγοριοποίησης ανθρώπων ή η εξ αποστάσεως και σε πραγματικό χρόνο βιομετρική ταυτοποίηση για σκοπούς επιβολής του νόμου σε δημόσια προσβάσιμους χώρους (με περιορισμένες εξαιρέσεις).

– Ειδικός κίνδυνος διαφάνειας: Όταν χρησιμοποιούνται συστήματα ΤΝ όπως τα διαλογικά ρομπότ, οι χρήστες και οι χρήστριες θα πρέπει να γνωρίζουν ότι αλληλεπιδρούν με μηχανή. Τα προϊόντα βαθυπαραποίησης και τα άλλα είδη περιεχομένου που παράγεται από ΤΝ θα πρέπει να επισημαίνονται ως τέτοια και οι χρήστες πρέπει να ενημερώνονται όταν χρησιμοποιούνται συστήματα βιομετρικής κατηγοριοποίησης ή αναγνώρισης συναισθημάτων. Επιπλέον, οι πάροχοι θα πρέπει να σχεδιάζουν τα συστήματά τους με τρόπο ώστε περιεχόμενο που είναι συνθετικό (ήχος, βίντεο, κείμενο ή εικόνα) να επισημαίνεται ως τέτοιο με μηχαναγνώσιμο μορφότυπο και να είναι ανιχνεύσιμη η τεχνητή του παραγωγή ή παραποίηση.

Στις εταιρείες που δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες θα επιβάλλεται πρόστιμο. Τα πρόστιμα θα κυμαίνονται ως εξής: 35 εκατ. ευρώ ή 7% του συνολικού ετήσιου κύκλου εργασιών (όποιο είναι υψηλότερο) για παραβιάσεις απαγορευμένων εφαρμογών ΤΝ, 15 εκατ. ευρώ ή 3% για παραβάσεις άλλων υποχρεώσεων και 7,5 εκατ. ευρώ ή 1,5% για παροχή ανακριβών πληροφοριών. Για διοικητικά πρόστιμα εις βάρος ΜΜΕ και νεοφυών επιχειρήσεων σε περιπτώσεις παραβιάσεων της πράξης για την ΤΝ προβλέπονται πιο αναλογικά ανώτατα όρια.

Η πράξη για την TN θεσπίζει ειδικούς κανόνες για μοντέλα TN γενικού σκοπού, οι οποίοι θα διασφαλίζουν τη διαφάνεια σε όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας. Για πολύ ισχυρά μοντέλα που μπορεί να ενέχουν συστημικούς κινδύνους θα ισχύουν πρόσθετες δεσμευτικές υποχρεώσεις σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων και την παρακολούθηση των σοβαρών περιστατικών, με αξιολόγηση μοντέλων και ανταγωνιστικές δοκιμές. Οι νέες αυτές υποχρεώσεις θα τεθούν σε εφαρμογή με κώδικες ορθών πρακτικών που θα αναπτυχθούν από τον κλάδο, την επιστημονική κοινότητα, την κοινωνία των πολιτών και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, από κοινού με την Επιτροπή.

Όσον αφορά τη διακυβέρνηση, οι αρμόδιες εθνικές αρχές εποπτείας της αγοράς θα εποπτεύουν την εφαρμογή των νέων κανόνων σε εθνικό επίπεδο, ενώ η σύσταση μιας νέας ευρωπαϊκής Υπηρεσίας TN εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα διασφαλίζει τον συντονισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η νέα Υπηρεσία TN θα εποπτεύει επίσης την εφαρμογή και την επιβολή των νέων κανόνων σχετικά με τα μοντέλα TN γενικού σκοπού. Μαζί με τις εθνικές αρχές εποπτείας της αγοράς, η Υπηρεσία TN θα είναι ο πρώτος φορέας παγκοσμίως που θα επιβάλλει δεσμευτικούς κανόνες για την TN και, ως εκ τούτου, αναμένεται να καταστεί διεθνές σημείο αναφοράς. Όσον αφορά τα μοντέλα γενικού σκοπού, κεντρικό ρόλο θα έχει μια επιστημονική ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων η οποία θα εκδίδει προειδοποιήσεις για τους συστημικούς κινδύνους και θα συμβάλλει στην ταξινόμηση και τη δοκιμή των μοντέλων.

Η πολιτική συμφωνία πρέπει πλέον να εγκριθεί επισήμως από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο και θα τεθεί σε ισχύ 20 ημέρες μετά τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα. Η πράξη για την TN θα αρχίσει να παράγει ένομα αποτελέσματα δύο έτη μετά την έναρξη ισχύος της, εκτός από ορισμένες ειδικές διατάξεις. Οι απαγορεύσεις θα τεθούν σε ισχύ ήδη στους 6 μήνες, ενώ οι κανόνες για την TN γενικού σκοπού θα αρχίσουν να εφαρμόζονται μετά από 12 μήνες.

Σχετικά links:

Η πράξη για την TN:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14954-2022-INIT/el/pdf>

Βλ. επίσης:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/qanda_21_1683

<https://www.consilium.europa.eu/en/your-online-life-and-the-eu/#group-section-trustworthy-AI-uoApCQWI8w>

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>

mAigov

Ορόσημο στον ψηφιακό μετασχηματισμό του κράτους αποτελεί ο πρώτος «Ψηφιακός Βοηθός» – «mAigov» Τεχνητής Νοημοσύνης που εγκαινιάστηκε στα τέλη του 2023 στο gov.gr, για να διευκολύνει ακόμη περισσότερο την καθημερινότητα των πολιτών, απλουστεύοντας και επιταχύνοντας τη διάδρασή τους με τον Δημόσιο Τομέα. Ο ψηφιακός βοηθός θα συνεισφέρει στη μεγαλύτερη εξοικείωση του μέσου πολίτη με το gov.gr και την ηλεκτρονική παροχή υπηρεσιών από το κράτος, το οποίο αποτελεί μέρος της ευρύτερης ψηφιακής μετάβασης στην οικονομία του 21ου αιώνα. Στόχος είναι να συμβάλλει, καταρχάς, στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και επιπλέον να διασφαλίσει ότι σε μια εποχή καταγιστικών αλλαγών, το Δημόσιο μπορεί να συμβαδίζει με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις.

Το mAigov εγκαινιάστηκε σε πιλοτική «Beta» λειτουργία, καθώς όπως συμβαίνει με όλες τις εφαρμογές TN τα υπολογιστικά συστήματα χρειάζονται χρόνο για να μαθαίνουν, ενώ συγχρόνως εξελίσσονται με βάση τα δεδομένα που εισάγουν οι χρήστες. Η περίοδος αυτή θα

επιτρέψει τη βελτίωση της εφαρμογής με βάση τις ανάγκες και την ανταπόκριση των χρηστών.

Οι πολίτες μπορούν να συνομιλήσουν με τον «Ψηφιακό Βοηθό» τόσο από το κινητό τους τηλέφωνο όσο και από τον ηλεκτρονικό τους υπολογιστή. Υποβάλλουν το ερώτημά τους σε φυσική γλώσσα, γραπτά ή φωνητικά, ώστε ο «Ψηφιακός Βοηθός» να τους βοηθήσει να εντοπίσουν με τρόπο απλό και φιλικό την υπηρεσία που ψάχνουν, ενώ στο τέλος της «συνομιλίας» έχουν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν την εφαρμογή. Η αναζήτηση πραγματοποιείται στις – έως σήμερα – 1610 υπηρεσίες του gov.gr και τις 3270 διοικητικές διαδικασίες του Εθνικού Μητρώου Διοικητικών Διαδικασιών «MITOS». Επισημαίνεται ότι το μοντέλο έχει συλλογιστική και απαντάει με βάση τα στοιχεία που καταχωρούνται. Λαμβάνει υπόψη την αρχική ερώτηση και διατηρεί στη μνήμη του τη συνομιλία κατά τη διάρκεια της συνεδρίας, διασφαλίζοντας τη βέλτιστη εμπειρία για κάθε χρήστη.

Το mAigov Beta παρέχει – αυτή τη στιγμή – τη δυνατότητα εξυπηρέτησης έως 240 συνομιλιών στα ελληνικά ανά λεπτό. Ο χρόνος αλληλεπίδρασης κάθε πολίτη με το σύστημα δεν υπερβαίνει τα 5 λεπτά ανά συνεδρία. Με στόχο να διασφαλιστεί μια καλή εμπειρία για τον τελικό χρήστη, αλλά και η διαθεσιμότητα της υπηρεσίας για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό πολιτών, ειδικά το πρώτο διάστημα όπου αναμένεται αυξημένο ενδιαφέρον, το σύστημα του mAigov περιλαμβάνει εξειδικευμένο μηχανισμό αναμονής (queueing). Μόλις καλυφθεί ο μέγιστος αριθμός ταυτόχρονα εξυπηρετούμενων χρηστών, ο αμέσως επόμενος οδηγείται σε ουρά αναμονής μέχρι να μπορέσει να εξυπηρετηθεί.

Επισημαίνεται ότι για την υλοποίηση του έργου έχουν αξιοποιηθεί πόροι με χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, οι οποίοι προβλέπονται για την ενίσχυση του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Το πρώτο chatbot του ελληνικού Δημοσίου σχεδιάστηκε χρησιμοποιώντας τεχνολογίες αιχμής που βασίζονται σε μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης και υπολογιστικού νέφους και υλοποιήθηκε σύμφωνα με το Πρότυπο Υπεύθυνης Τεχνητής Νοημοσύνης της Microsoft (Microsoft Responsible AI Standard), διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, διαφάνεια, ισότητα και σεβασμό προς την ιδιωτικότητα των χρηστών και την προστασία των προσωπικών δεδομένων (GDPR).

Σχετικά links:

<https://www.gov.gr/info/politiki-xrisis-maigov>

<https://www.ekt.gr/el/news/29852>

Για προτάσεις, κρίσεις και ερωτήσεις, η επικοινωνία μας συνεχίζεται διαδικτυακά από το blog της στήλης στη διεύθυνση <http://e-pikaira.blogspot.com>.